

konzultační materiál k
Národní strategii finančního vzdělávání

červenec 2017

Ministerstvo financí
odbor Finanční trhy II
oddělení Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele na finančním trhu

Obsah

A.	REVIZE NSFV	3
B.	OBLASTI KONZULTACE	4
1.	VÝZNAM FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	4
2.	OBECNÉ CÍLE NSFV	4
3.	DVOUPILÍŘOVÁ STRUKTURA FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	5
4.	PRIORITNÍ OBLASTI	5
5.	CÍLOVÉ SKUPINY	6
6.	ROLE JEDNOTLIVÝCH SUBJEKTŮ	6
7.	PRACOVNÍ SKUPINA PRO FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	8
8.	PROJEKTY	8
9.	FINANCOVÁNÍ	9
10.	OSTATNÍ	10

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
NSFV	Národní strategie finančního vzdělávání
PSFV	pracovní skupina pro finanční vzdělávání

A. Revize NSFV

V roce 2010 vláda schválila [Národní strategii finančního vzdělávání](#) s cílem vytvořit ucelený systém finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky. NSFV vymezuje hlavní problémy a navazující prioritní úkoly v oblasti finančního vzdělávání, včetně specifických úloh klíčových aktérů. Navazuje současně na řadu koncepčních kroků v oblasti ochrany spotřebitele a vzdělávání jak u nás, tak na evropské a světové úrovni.

Jako součást revize NSFV již proběhlo měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace České republiky, jehož [kompletní výsledky](#) jsou k dispozici na webových stránkách [Proč se finančně vzdělávat?](#). Členové PSFV dále odsouhlasili nový [standard finanční gramotnosti](#), který slouží jako podklad k aktualizaci rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání. Členové podskupiny vytvořené pro účely revize standardu finanční gramotnosti odsouhlasili také novou definici finanční gramotnosti.¹

Cílem revize NSFV je vyhodnotit její aktuálnost a posílit do budoucna její efektivnost. Obsah i text je nutné aktualizovat tak, aby NSFV odpovídala současným podmínkám a potřebám, včetně stanovení prioritních cílových skupin obyvatel, na které by se měla NSFV do budoucna zaměřit. Dalším úkolem je přezkum nastavení rolí jednotlivých subjektů v rámci aktivit v oblasti finančního vzdělávání.

MF se tímto konzultačním materiálem obrací na veřejnost s žádostí o podněty a připomínky k revizi [Národní strategie finančního vzdělávání](#). Vaše odpovědi a případné další podněty, které budou pro MF důležitým podkladem pro zpracování návrhů dalšího směřování finančního vzdělávání v České republice v příštích letech, zasílejte prosím prostřednictvím přiloženého formuláře na adresu **financni-vzdelavani[at]mfcr.cz**, a to nejpozději do **15. září 2017**.

¹ Finanční gramotnost je souhrn znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.

B. Oblasti konzultace

Konzultační materiál se soustřeďuje na vybrané oblasti NSFV, které by podle MF měly být předmětem revize. U každé z nich je uveden stručný popis současné situace a příslušné konzultační otázky.

Předmětem veřejné konzultace jsou následující okruhy otázek:

1. význam finanční gramotnosti
2. obecné cíle NSFV
3. dvoupilířová struktura finančního vzdělávání
4. prioritní oblasti finančního vzdělávání
5. cílové skupiny
6. role jednotlivých subjektů
7. pracovní skupina pro finanční vzdělávání
8. projekty
9. financování
10. ostatní

1. Význam finanční gramotnosti

První zkušenost s finančním trhem pro řadu lidí přichází při sjednávání finančního produktu. Nároky na finanční gramotnost se zvyšují s tím, jak se rozvíjí nabídka a narůstá komplexnost finančních služeb, a ne všichni jsou schopni tyto nároky zvládnout.

Vyšší finanční gramotnost slouží člověku k lepší orientaci v široké nabídce produktů a ke schopnosti je v rozumné míře využívat tak, aby dosáhl finanční prosperity, nebo se alespoň nedostal do finančních potíží. Vyšší finanční gramotnost umožňuje ušetřit prostředky vynakládané na ochranu spotřebitele jak na úrovni státu, tak na úrovni každé poškozené osoby při uplatňování svých práv.

Okruh nároků potřebných pro racionální chování na finančním trhu se zvyšuje i s ohledem na technologický rozvoj projevující se zejména digitalizací služeb a některými finančními inovacemi. To může být pro řadu občanů-spotřebitelů, zvláště těch, kteří nejsou ochotni či schopni se na tuto digitalizaci adaptovat, vážnou překážkou pro získání praktických zkušeností s finančním trhem. Taková zkušenost je přitom významným zdrojem finanční gramotnosti. Lze proto považovat za žádoucí, aby NSFV uvedený vývoj náležitě refletovala.

1. Které finanční produkty (spoření, úvěry, investice, pojištění, elektronické bankovníctví, jiné) a z jakého důvodu kladou podle Vás největší nároky na finanční gramotnost?
2. Jaké jsou podle Vás nejeftivnější způsoby zvyšování finanční gramotnosti?

2. Obecné cíle NSFV

Současná NSFV stanovuje jako obecný cíl vytvoření systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v České republice. Pro dosažení tohoto cíle vymezuje hlavní problémy a definuje navazující prioritní úkoly, včetně vymezení rolí jednotlivých aktérů s důrazem na roli

subjektů veřejné správy. MF v této souvislosti považuje za vhodné konzultovat, zda je současná NSFV z hlediska svého obsahu vnímána jako úplná, zda definuje pro oblast finančního vzdělávání správné cíle a určuje správné institucionální role.

3. Spatřujete nedostatky v implementaci současné NSFV? Pokud ano, uveďte jaké, a navrhněte prosím řešení těchto nedostatků.
4. Jaké úpravy v NSFV navrhuje? Jaká opatření by Vám mohla pomoci?

3. Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

Struktura finančního vzdělávání podle současné NSFV je tvořena dvěma pilíři. Stát je odpovědný za finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání a za vzdělávání občanů v rámci tzv. dalšího vzdělávání je odpovědný především soukromý sektor (trh, neziskové organizace, spotřebitelská a profesní sdružení apod.). Aniž by byla zpochybňována hlavní role státu u vzdělávání dětí, lze samozřejmě diskutovat i možnosti vhodného doplňkového zapojení některých soukromých subjektů. Stejně tak je možné dojít k závěru, že u dospělé populace by role státu měla být silnější.

5. Jaké jsou podle Vás zásadní nedostatky ve finančním vzdělávání? Jaké máte tipy na zlepšení finančního vzdělávání v České republice?
6. Měl by mít za počáteční vzdělávání žáků zodpovědnost pouze stát? Pokud ne, jakou roli by měl plnit soukromý sektor?
7. Domníváte se, že jsou stávající rozsah a hloubka finančního vzdělávání na základních a středních školách přiměřené? Jaké v nich spatřujete nedostatky, a jak je lze řešit?
8. Myslíte si, že by finanční vzdělávání mělo být ve výuce samostatným předmětem, nebo by mělo být součástí jiných předmětů?
9. Měl by mít za další vzdělávání dospělých zodpovědnost primárně soukromý sektor? Pokud ne, jakou roli by měl plnit stát?
10. Jak hodnotíte současnou praxi u dalšího finančního vzdělávání dospělých? Jaké v něm spatřujete nedostatky, a jaké jsou možnosti jejich řešení?

4. Prioritní oblasti

Ve stávající NSFV jsou vymezeny tři prioritní oblasti hlavního zacílení aktivit finančního vzdělávání:

1. aktivní a odpovědná účast na finančním trhu
2. prevence proti předlužení
3. zajištění na stáří

Druhá a třetí priorita do určité míry rozvádějí prioritu první. Prevence proti předlužení souvisí s odpovědnou účastí na finančním trhu, adekvátní zajištění na stáří je projevem aktivního chování. Při zvažování revize prioritních oblastí je vhodné vzít v úvahu aspekty typické pro tuzemské poměry i zkušenosti z jiných zemí. Ze zahraniční praxe vyplývají např. následující oblasti hlavního zájmu:

1. vzdělávat žáky (školní vzdělávání)
2. vzdělávat občany v souvislosti s reformou penzijního systému
3. vytvořit spořicí návyky

4. posílit dlouhodobé spoření a investování
5. boj s předlužeností
6. zvýšit využívání bezplatných nezávislých informací, nástrojů a zdrojů
7. bezpečně používat moderní technologie v oblasti finančních služeb

11. Jaké 2 - 3 prioritní oblasti navrhuje zahrnout do NSFV, a z jakého důvodu?

5. Cílové skupiny

Hlavním cílem stávající NSFV bylo zavést povinnou výuku finanční gramotnosti do škol. Tento cíl byl splněn, v roce 2009 byla zavedena povinná výuka finanční gramotnosti na středních školách a v roce 2013 na základních školách. Nyní bychom se chtěli zaměřit na zlepšování kvality výuky, mj. s ohledem na revidovaný [standard finanční gramotnosti](#).

Podle současné NSFV je finanční vzdělávání dvoupilířové – počáteční finanční vzdělávání žáků a další finanční vzdělávání dospělých. Vzdělávat plošně dospělou populaci je neefektivní, a proto vyvstala potřeba vymezit cílové skupiny konkrétněji. Pro inspiraci uvádíme příklady cílových skupin ze zahraničí.

inspirace ze zahraničí – možné prioritní cílové skupiny	
1. děti a mladiství	10. novináři
2. lidé se speciálními vzdělávacími potřebami	11. učitelé
3. ženy	12. lidé implementující programy finančního vzdělávání
4. migranti	13. studenti vysokých škol
5. senioři	14. mladí pracující lidé
6. lidé s nízkými příjmy	15. rodiny s dětmi ve věku pod 18 let
7. živnostníci	16. manuálně pracující lidé
8. zaměstnanci veřejného sektoru	17. nezaměstnaní
9. pracovníci v oblasti sociálních služeb	

12. Jaké 2 - 3 cílové skupiny (kromě žáků/studentů) navrhuje zahrnout do NSFV, a z jakého důvodu?

6. Role jednotlivých subjektů

Při naplňování současné NSFV se objevily určité kompetenční problémy spočívající zejména v překryvu působnosti jednotlivých aktérů a v existenci více podobně zaměřených pracovních skupin. Níže najdete role subjektů a jejich odpovědnost podle stávající NSFV.

role členů PSFV podle stávající NSFV	
1. MF	<ul style="list-style-type: none"> • odpovědné za oblast ochrany spotřebitele na finančním trhu a zaštiťující finanční vzdělávání jako jeden z klíčových prvků ochrany spotřebitele • v oblasti počátečního vzdělávání podporuje proces implementace finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání a navazujících školních vzdělávacích programů, a to zejména po obsahové stránce • nezávazný odborný konzultant obsahu projektů finančního vzdělávání dospělých • zajišťuje činnost PSFV, řídí její výkonný výbor
2. MŠMT	<ul style="list-style-type: none"> • odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy • vydává rámcové vzdělávací programy, zabezpečuje implementaci standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů a metodickou podporu učitelům

	<ul style="list-style-type: none"> Národní ústav pro vzdělávání zajišťuje další vzdělávání pedagogických pracovníků uděluje akreditace vzdělávacích institucí a vzdělávacích programů v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků jiným subjektům nabízejícím další vzdělávání pedagogických pracovníků člen výkonného výboru PSFV
3. MPO	<ul style="list-style-type: none"> spolupracuje se spotřebitelskými sdruženími a podporuje vzdělávání spotřebitelů v rámci ochrany spotřebitele zaměřuje se mj. na poskytování finanční podpory spotřebitelským organizacím formou dotací určených pro realizaci vybraných projektů, které řeší též problematiku finančního vzdělávání zajišťuje finanční podporu poradenské činnosti spotřebitelských organizací se zaměřením především na dospělé
4. MPSV	<ul style="list-style-type: none"> pracuje se skupinami osob ve ztížené sociální situaci, přičemž základní finanční vzdělávání je obvyklou součástí sociálního poradenství financovaného prostřednictvím neinvestičních dotací na sociální služby realizuje vzdělávací modul základního poradenství v oblasti finanční gramotnosti pro zaměstnance úřadů práce akredituje kurzy dalšího vzdělávání pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků
5. MV	<ul style="list-style-type: none"> zabývá se prevencí kriminality a extremismu zapojuje obce, resp. obecní úřady
6. ČNB	<ul style="list-style-type: none"> podporuje finanční i širší ekonomické vzdělávání <ul style="list-style-type: none"> v oblasti počátečního vzdělávání se zaměřuje na podporu přípravy učitelů pro výuku finanční gramotnosti a ekonomických témat na základních a středních školách u dalšího vzdělávání realizuje vlastní vzdělávací aktivity s využitím médií ve spolupráci s univerzitami třetího věku a prostřednictvím svého webu, přičemž vychází z poznatků získaných při výkonu dohledu nad ochranou spotřebitele na finančním trhu člen výkonného výboru PSFV
7. profesní sdružení²	<ul style="list-style-type: none"> informační servis pro spotřebitele
8. sociální partneři³	<ul style="list-style-type: none"> role v pracovněprávních vztazích a zaměstnanosti, resp. u zaměstnanecké veřejnosti aktivity směřující ke zvyšování úrovně znalostí a dovedností v oblasti finančního vzdělávání
9. spotřebitelská sdružení	<ul style="list-style-type: none"> role v ochraně spotřebitele a dalším vzdělávání nabídka projektů finančního vzdělávání, aktivní přístup k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu, poradenství a ochrana práv spotřebitelů
10. vzdělávací instituce	<ul style="list-style-type: none"> nabídky vzdělávacích projektů <ul style="list-style-type: none"> školy se státem garantovanými rámcovými vzdělávacími programy pro žáky vzdělávací instituce s vlastní nabídkou akreditovaných nebo neakreditovaných vzdělávacích programů pro vybrané cílové skupiny dospělé populace
11. média⁴	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací články a pořady, poskytování informací z finanční oblasti
12. další subjekty⁵	<ul style="list-style-type: none"> podpora veřejně prospěšných projektů, sociální odpovědnost, rozvoj občanské společnosti odpovědnosti

13. Souhlasíte s výčtem subjektů, které by se měly na finančním vzdělávání v České republice podle NSFV podílet? Pokud ne, které subjekty Vám v seznamu chybí či které přebývají?

14. Souhlasíte s nastavením rolí a odpovědnosti subjektů podle současné NSFV? Pokud ne, jaké by toto nastavení mělo být? S jakými nedostatky jste se setkali, a jak je lze řešit?

15. Jak konkrétně by podle Vašeho názoru měly být do finančního vzdělávání zapojeny soukromé subjekty?

² profesní sdružení institucí působících na finančním trhu (např. organizace zastupující zájmy bank, pojišťoven nebo finančních zprostředkovatelů)

³ odbory a zaměstnavatelé

⁴ veřejnoprávní a soukromá média

⁵ např. firemní dárci z řad významných zaměstnavatelů

7. Pracovní skupina pro finanční vzdělávání

PSFV představuje stálou platformu pro výměnu zkušeností a koordinaci klíčových subjektů, institucí a zástupců finančně vzdělávacích projektů. Skupině předsedá MF, členy jsou mimo MŠMT a ČNB také zástupci dalších ministerstev, profesních a spotřebitelských sdružení, neziskových organizací, akademické sféry a pedagogických odborníků. Úkolem PSFV je mj. sdílení informací o projektech finančního vzdělávání, koordinace těchto projektů a výměna zkušeností. Dalším úkolem je formulace doporučení k realizaci aktivit vyplývajících z NSFV.

Od vzniku PSFV v roce 2006 se navýšil počet jejích členů, přičemž většina z nich se na činnosti skupiny aktivně nepodílí. Prezenční setkání všech členů PSFV jsou pro MF organizačně náročná a ne příliš efektivní. MF proto přistoupilo k vytváření ad-hoc pracovních podskupin určených k plnění předem stanoveného cíle, kterým se daří plnit úkoly mnohem efektivněji. Dosud byly vytvořeny podskupiny k

- [principům nezávislosti](#)
- [měření úrovně finanční gramotnosti dospělých obyvatel České republiky](#) (tvorbě dotazníku a realizaci měření)
- revizi [standardu finanční gramotnosti](#) a aktualizaci definice finanční gramotnosti¹

V zahraničí řeší problém efektivity činnosti podobných uskupení často za pomoci různých kritérií pro členství, kterými jsou např.

1. nezávislost, tzn. striktní dodržování [principů nezávislosti](#)
2. aktivita dvojího charakteru – mít alespoň jeden finančně vzdělávací projekt a pravidelně o něm informovat a aktivní účast při konzultacích a v ad-hoc pracovních podskupinách
3. pravidelné hodnocení svých projektů finančního vzdělávání a zveřejňování těchto informací
4. časově omezené členství a jeho prodlužování na základě aktivity či členství na zkoušku
5. dvojí členství – řádní členové (aktivní) + přátelé PSFV (pro zasílání občasných informací)

16. Podle jakých kritérií by měly být jednotlivé subjekty přijímány za členy PSFV?

- nezávislost	ano	ne
- aktivita	ano	ne
- hodnocení projektů a zveřejňování těchto informací	ano	ne
- nějaká forma omezení členství	ano	ne
- jiné (napište)		

17. Mělo by být členství v PSFV časově omezeno? Pokud ano, jakým způsobem?

18. Domníváte se, že by mělo být stanoveno dvojí členství v PSFV? Pokud ano, jaká navrhuje kritéria?

19. Máte nějaké další podněty ke zlepšení fungování PSFV?

8. Projekty

V současné době existuje obrovské množství projektů finančního vzdělávání, webových stránek poskytujících informace z finančního světa, vznikla celá řada učebnic, her a dalších interaktivních

nástrojů, jsou pořádány semináře atd.

MF je často konfrontováno s nevalnou kvalitou aktivit, a to nejen u projektů, na něž poskytlo záštitu. Stává se také, že autoři označují svůj projekt za finančně vzdělávací, přestože jím není (viz [principy nezávislosti](#)). Předmětem konzultace je tudíž mj. stanovení kritérií pro možnost označit projekt y jako finančně vzdělávací.

Inspirovat se lze i v zahraničí, kde dochází např. k registrování subjektů, které mohou realizovat projekty finančního vzdělávání, nebo k akreditaci (schvalování) projektů. V některých státech musí být součástí projektů pilotní fáze, nezávislý monitoring, dopadová studie, evaluace a publikování závěrů. Jinde je stanovena minimální úroveň finanční gramotnosti jako vodítko pro obsah projektů nebo jsou stanoveny základní principy projektů – správnost, nezaujatost a jazyk a obsah přizpůsobený cílové skupině.

20. Které finančně vzdělávací projekty jsou podle Vás nejužitečnější, resp. mají největší dopad?
21. Jak se podle Vás pozná kvalitní projekt od nekvalitního? Jak oddělit projekty, které jsou v souladu s NSFV, a které ne?
22. Používáte nějaký systém hodnocení projektů, na kterých se podílíte? Jak by se podle Vás měly projekty finančního vzdělávání vyhodnocovat?
23. Jak řešíte konflikt zájmů mezi marketingem/reklamou a finančním vzděláváním, na který reagují [principy nezávislosti](#)?
24. Domníváte se, že existuje souvislost mezi kvalitou projektu a způsobem jeho financování? Pokud ano, jaké jsou Vaše zkušenosti?
25. Jaké máte tipy na zajištění kvality a udržitelnosti projektů finančního vzdělávání zejména z dlouhodobého hlediska? Domníváte se, že by bylo vhodné a reálné nastavit celostátní systém registrování či schvalování projektů, které splní určitá kritéria? Jaká kritéria by to měla být? Zvýšila by podle Vás taková regulace úroveň finančně vzdělávacích projektů?
 - a) Měla by být stanovena povinnost registrovat subjekty, příp. projekty? Pokud ano, podle jakých kritérií?
 - b) Měla by být stanovena povinnost schvalovat subjekty, příp. projekty? Pokud ano, podle jakých kritérií?
 - c) Kdo by kritéria podle bodů a) a b) kontroloval, a jakým způsobem? Jaké důsledky by mělo porušení povinnosti?
26. Máte zájem podílet se na společném týdnu finančního vzdělávání Global Money Week www.globalmoneyweek.org? Pokud ano, jakým konkrétním způsobem?

9. Financování

Prvotní finanční vzdělávání na školách bylo zavedeno a je financováno státem v rámci běžného základního a středního vzdělávání. O další finanční vzdělávání se má podle současné NSFV postarat především soukromý sektor, který financuje či spolufinancuje jednotlivé projekty finančního vzdělávání. Vše by mělo probíhat v souladu s [principy nezávislosti](#) odsouhlasenými členy PSFV.

Do financování ve vzrůstající míře vstupuje možnost financovat projekty z evropských a jiných

fondů nebo ze státního rozpočtu prostřednictvím dotačních programů MPO, MPSV či MŠMT. MF v současné době není příslušné poskytovat finanční prostředky na projekty finančního vzdělávání. Otázkou je, zda je současný systém financování efektivní, nebo by měl být upraven (a jak).

Inspiraci lze opět hledat v zahraničí. Nejčastějším způsobem financování je kombinace veřejných a soukromých financí. Často existuje společný rozpočet, který je spravován ústředním orgánem pro finanční vzdělávání. V některých zemích jsou stanoveny dlouhodobé plány a pružný několikaletý rozpočtový horizont či uzavřena memoranda o porozumění mezi veřejným a soukromým sektorem. Pokud jde o získání prostředků ze soukromého sektoru, existuje v zahraničí více variant:

- dobrovolný/povinný příspěvek finančních institucí
- daň stanovená jako procento ze zisku (např. ve výši 0,04 %)
- povinné použití části zisku na finančně vzdělávací programy
- jiná povinná platba

27. Kdo by podle Vás měl financovat další finanční vzdělávání dospělých, a jakým způsobem?

28. Jaké máte zkušenosti s granty a dotacemi na finanční vzdělávání? S jakými problémy se setkáváte v souvislosti s těmito granty či dotacemi?

29. Jaký model financování finančního vzdělávání je podle Vás optimální? Jaký model financování by naopak být využíván neměl?

10. Ostatní

Zde se můžete vyjádřit k čemukoli dalšímu, co se finančního vzdělávání a zvyšování finanční gramotnosti týká.

30. Uveďte prosím návrhy na úpravu nebo doplnění stránek www.psfv.cz.

31. Máte nějaký další podnět týkající se finančního vzdělávání, resp. zvyšování úrovně finanční gramotnosti v České republice?